

Poštnina plačana v gotovini.



Z GLASBENO PRILOGO „PEVEC“.

CELOLETNA NAROČNINA Z GLASBENO PRILOGO „PEVEC“ VRED ZNAŠA 30 DIN,
BREZ GLASBENE PRILOGE 15 DIN.

ŠTEV. 9, 10.

SEPTEMBER - OKTOBER 1929.

LETO X.

Prosvetna zveza v Ljubljani

vabi na XXXII. redni občni zbor, ki bo 28. oktobra t. l. ob 9. uri dopoldne v
dvorani hotela Union s sledečim sporedom:

1. Otvoritev občnega zbora.
2. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora.
3. Poročila:
 - a) centralnega tajništva;
 - b) centralne blagajne.
4. Poročila odsekov:
 - a) radio-Ljubljana;
 - b) ljudska knjižnica;
 - c) kino-odsek;
 - d) Ljudski oder.
5. Poročila podzvez:
 - a) Pevska zveza;
 - b) ženska zveza;
 - c) Slovenska Straža;
 - d) Sveta Vojska.
6. Predlogi.
7. Poročilo preglednikov.
8. Volitev odbora.
9. Slučajnosti.

Ljubljana, 17. septembra 1929.

Za Prosvetno zvezo:

Dr. Jakob Mohorič s. r.,
predsednik.

Vinko Zor s. r.,
tajnik.

* * *

O p o m b a: Vsako društvo je dolžno poslati na občni zbor svojega delegata. In sicer pride na vsakih 50 članov po en delegat. Predlogi, kateri naj pridejo v razpravo na občnem zboru, se morajo poslati pismeno do 20. oktobra na Pro-

svetno zvezo v Ljubljani. Vožnja za udeležence bo polovična. Iskreno vabimo p. n. duhovščino in voditelje naših organizacij, da se občnega zbora gotovo udeležijo.

V. Z.:

Načrt prosvetnega dela za zimsko sezono 1929/30.

Človek se hitro naveliča poslušati vednih nauk. Prosimo, da bi društveni odbori ne vzeli našega načrta kot nekak ukaz, temveč naj si ga prikroje po svojih razmerah, kot kažipot k smotrenemu prosvetnemu delu. Skoro slehernemu društvu manjka redno ene reči, t. j. načrta za bodoče delo. Redno delo, kot knjižnica, kot pouk v petju ali glasbi gre samo od sebe. Vsako drugo delo pa zahteva načrta. Zato mora odbor pred pričetkom zimske sezone pri seji natančno določiti, katere nedelje bodo predavanja, katere nedelje predstave in kdaj se bodo vršili tečaji.

Za predavanja je treba preskrbeti predavateljev. Ako društvo ne more dobiti predavateljev v lastnem kraju, naj se obrne na Prosvetno zvezo. Iz programa se natanko vidijo predavanja, ki so namenjena za mesta in predavanja, ki so namenjena za trge in vasi. Dalje za predavanja s kmetiskim poslušalstvom in za predavanja z delavskim poslušalstvom.

Predstave naj se določijo takoj spočetka sezije. Veliko boljše se igra, ako so igralci dobro pripravljene in natanko vedo, kdaj morajo nastopiti. Priporočamo igralcem, da imajo vedno po par iger naštudiranih.

Društva, ki razpolagajo s kino-aparati naj zopet določijo, katere dneve v mesecu bodo kino-predstave. Opozarjamo, da imamo za vsak mesec po dva filma za to na razpolago.

Tudi poučni izleti naj se že naprej določijo. Treba je namreč denar prihraniti, izlet podrobno organizirati in pravočasno poskrbeti za čimvečjo udeležbo. Centrala sama že sedaj opozarja na večje izlete in potovanja, ki bodo leta 1929/30.

Društva po deželi hirajo in bolehajo po večini vsled nepripravljenega načrta. Prav tako tudi posamezni odseki. Več-

krat slišimo izgovor, nimamo sposobnih ljudi, da bi poprijeli za to ali ono delo. V ta namen prireja Prosvetna zveza vsako leto strokovne tečaje, za knjižničarje, režiserje, maskerje, kino-operaterje itd. Udeležba pri takih tečajih pa ni nič kaj povoljna. Zato tem potom opozarjamo, da si odbor že pri prvi seji osvoji ta ali oni načrt tečaja, določi to ali ono osebo, ki se bo dotičnega tečaja udeležila. Ako društvo hoče, da bo doseglo uspehe, potem mora vpeljati tečaje, kjer se bo vršil pouk slično, kakor v šoli. Tako n. pr. o naravoslovju, gospodarstvu, kmetijstvu itd. Ni dovolj, da se dobi za to požrtvovalen učitelj, treba je tudi vestnih poslušalcev. Naš cilj v prosvetnih društvih mora biti, vpeljati kolikor mogoče redni pouk. Pri rednem pouku ne sme manjkati knjige, zato je tudi dolžnost društva, da pravočasno preskrbi učne knjige za tečaje. Vsako društvo naj gotovo v tej sezoni priredi prosvetno uro, ki naj bo posvečena zlatomašniškemu jubileju Pija XI. Dalje uro, ki naj bo posvečena tisočletnemu jubileju sv. Vavla. Ena prireditev pa naj služi narodni vzgoji našega ljudstva in ljubezni do slovenskega jezika. Slovenci smo še vedno premalo zavedni narod.

Gonilna sila pri društvih so redne seje. Brez teh društveno življenje ne more uspevati. Treba pa je pri vsaki seji določiti, kdo naj sklep seje izpelje. Predsednik in tajnik nikakor ne moreta vsega izpeljati. Vsi odborniki naj pomagajo. Pri seji naj se določi, kdo bo napravil načrt za predavanja. Kdo za izlete, kdo za ta ali oni tečaj. Tajnikova dolžnost pa je, naj vsako prireditev, tudi predavanje, ako je javno, pravočasno javi na pristojno oblast, in pa, da ljudje zvedo o predavanju. To se pa najlažje doseže, ako ima društvo po posameznih vaseh svojega zaupnika. Agitacija potom zaupnikov je najbolj uspešna.

PROSVETNI VEČERI.

V zimski sezoni 1929/30 bo priredila Prosvetna zveza v Ljubljani serijo prosvetnih večerov z različnim sporedom. Na programu so ljudska predavanja opremljena deloma s skioptičnimi slikami, deloma s filmom, deklamacije, recitacije, pevske in godbene točke. Večeri se bodo vršili od 11. oktobra 1929 do 28. marca 1930 vsak petek ob 8. uri zvečer v prenovljeni desni spodnji dvorani hotela Union. Prireditve so javne in vsakemu dostopne:

Spored večerov:

1929.

I. 11. oktobra. Dr. Janez Ahčin: Pan-evropsko gibanje.

II. 18. oktobra. Prof. dr. Vinko Šarabon: Zeppelinov polet okoli sveta.

III. 25. oktobra. Dr. Aleš Stanovnik: Na motociklu iz Rima v Prago.

IV. 8. novembra. Vinko Zwitter: Korroška pesem, nastop pevskega zbora iz Roža.

V. 15. novembra: Jernej Hafner: Sv. Vavilovski dnevi v Pragi, s filmom.

VI. 22. novembra. Vinko Zor: Obletnica naše radio oddajne postaje.

VII. 29. novembra: David Doktorič: Volaričev večer, s slikami in petjem.

VIII. 6. decembra. Fran Erjavec: Od česa Slovenci živimo?

IX. 13. decembra. Prof. Srečko Brodar: Prazgodovinske izkopsnine v Sloveniji.

X. 20. decembra: A. M. Pintar: Svetovna razstava v Barceloni.

1930.

XI. 10. januarja. Prof. Janko Mlakar: Švica, raj Evrope I. del, s filmom.

XII. 17. januarja. Prof. Janko Mlakar: Švica, raj Evrope II. del, s filmom.

XIII. 24. januarja. Inž. Erik Eiselt: Med Poljaki.

XIV. 31. januarja. Literarni večer: Svoja dela bero pisatelj Fr. S. Finžgar, pisateljica Kmetova in pesnik dr. Joža Pogačnik.

XV. 7. februarja. Dr. Roman Tominec: Žena v luči zgodovine.

XVI. 14. februarja. Prof. Ciril Bernot: Naše gorske cvetlice in živali.

XVII. 21. februarja. Dr. Franc Stele: Delo arhitekta Josipa Plečnika doma in v tujini.

XVIII. 28. februarja. Dr. Franc Debevec: Zdravstveno predavanje.

XIX. 7. marca. Dr. Stane Vurnik: Slovenska narodna pesem, slike in petje.

XX. 14. marca. Vinko Zor: Pasijonske igre v Oberammergau.

XXI. 21. marca. Prof. dr. Vinko Šarabon: Gorske železnice v Alpah.

XXII. 28. marca. Prof. Silvo Breškvar: Potovanje na luno in mars, s filmom.

PROSVETNI TEČAJI.

Poleg prosvetnih večerov priredi na željo društev, Prosvetna zveza sledeče tečaje po Sloveniji:

I. Kmeško-gospodarski tečaj:

1. Sodobne rane kmeškega stanu.

2. Zadrudništvo najboljša pomoč slovenskemu kmetu.

3. Kako zboljšujemo živinorejo.

4. Poljedelstvo.

5. Sadjereja in vinogradništvo.

II. Socialni tečaj: Udeležba delavstva pri podjetju.

1. Zgodovinski razvoj tega vprašanja.

2. Ameriški sistem.

3. Zadružni sistem.

4. Sistemi v Holandiji, Španiji in Italiji.

III. Prosvetno-fantovski tečaj:

1. Čemu izobrazba?

2. Doma in na tujem.

3. Fantovska pesem.

4. Dobra knjiga.

IV. Slovenska žena:

1. Žena, dobra gospodinja.

2. Varčevanje v gospodinjstvu.

3. Žena, vzgojiteljica naroda.

4. Higiena v domači hiši.

V. Dekliški tečaj:

1. Čemu je dekletu potrebna izobrazba?

2. Kakšna bodi ženska izobrazba.

3. O dekliškem čitivu važnem izobraževalnem činitelju.

4. Potreba ženske organizacije.

Prosvetna zveza priredi sledeče strokovne tečaje v Ljubljani:

1. 27. oktobra za knjižničarje.
2. 3. novembra za režiserje.
3. 10. novembra za kino-operaterje.
4. 2. februarja za maskerje.

Poleg že omenjenih tečajev priredi Prosvetna zveza na željo društva za obrtniške kraje posebne obrtniške tečaje. Priporoča se, da priredi vsako društvo higienski tečaj združen s higiensko razstavo.

Prosvetni popoldnevi v prosvetnih društvih; v zimski sezoni 1929/30:

1. Tisočletnica sv. Vaelava s filmom in slikami.
2. Ljubo doma, kdor ga ima. (Predavanje.)
3. Od česa živi slovenski narod? (Predavanje.)
4. Nova cerkvena država; s filmom in slikami.
5. Slovenska narodna pesem, s slikami in petjem.
6. Pri severnih Slovanih, s slikami.
7. Ideja in naloga Društva narodov. (Predavanje.)

Prosvetna zveza nudi društvom in šolam nad 200 predavanj, opremljenih s skioptičnimi slikami. Dalje ima na razpolago do 50 poučnih filmov za male Patè-Baby aparate.

Vedno je na razpolago čez 30 normalnih verskih in poučnih filmov.

Ljudska knjižnica Prosvetne zveze je odprta od 8. do 12. ure in od 2. do 7. ure zvečer. Knjižnica se nahaja na Miklošičevi cesti št. 5.

Prosvetna zveza vzdržuje potom **Radio-Ljubljana Ljudsko univerzo**, na kateri je letno do 360 predavanj iz sledečih strok: 1. Zdravje in higiena. 2. Zemljepisje, zgodovina, naravoslovje, pravo-znanstvo, združništvo, narodoslovje itd. 3. Delavsko-strokovna predavanja. 4. Kmetško-gospodarska. 5. Gospodinjska predavanja.

Dalje vodi potom radio-postaje šest **jezikovnih tečajev**, in sicer: 1. srbsko-hrvatski, 2. ruski, 3. francoski, 4. laški, 5. angleški, 6. nemški.

Najcenejša izobrazba se dobi potom radio-oddajne postaje v Ljubljani, zato naj bo sleherni Slovenec naročnik radija.

Pevski odsek

I. Tavželj:

Glasbena razmotrivanja.

(Dalje.)

Tu ne smem pozabiti, da smo v glasbeni zgodovini Slovenci tudi lahko ponosni na Jakoba Gallusa, ki si ga tudi Nemci s ponosom lastijo za svojega, a je danes že zgodovinsko dokazano, da je bil Slovenec! Vendar je pa v primeri z romanskimi narodi in Nemci naša glasbena tradicija bolj borna, kar pa nas ne sme navdati z malodušjem — temveč ravno nasprotno! In zakaj?! Romani so bili na višku moči in kulture v starem veku in deloma še v srednjem — in takrat so imeli vsa sredstva na razpolago, da so izpopolnili in izkoristili svoje naravne talente in kazali strmečemu ne-

kulturnemu, še napol divjemu svetu, kaj znajo in kaj premorejo. Nemci so bili na višku tako na gospodarskem, kakor tudi umetnostnem polju v srednjem veku in še v polpretekli dobi. A kje je pa danes vir in žarišče glasbene umetnosti?! Oči vsega sveta, ki se zanima za glasbo, se obračajo danes pričakujoče v zlato Prago, a od posameznih svetovnih komponistov, od katerih svet vsak dan čaka novih glasbenih čudes je Rus Prokofij! Zato lahko upravičeno in z največjim optimizmom trdim, da je v glasbi sedanjost in bodočnost naša, t. j. slovanska! Prepričan sem, da bo v nekaj desetletjih

prerodila slovanska duša današnji kaos v glasbi, v katerem velik del modernih komponistov ne more najti sebe. Vzrokov, da smo prišli, ozir. da prihajamo Slovani šele sedaj na vrsto, da živimo svojo epoho v glasbeni umetnostni produkciji, je več kot dovolj! Najvažnejši in glavni pa je seveda ta, da pri Slovanih iz različnih vzrokov še ni prodrla kultura v mase. Vzrokov za to je več! V starem veku smo bili Slovani v krajih, kjer niso bile dane naravne teritorialne možnosti za iznajdbe, katere bi omogočile početke kulture. V srednjem veku so ravno Slovani najbolj občutili posledice historičnega preseljevanja narodov, ker so se šele naseljevali po strašno opustošenih krajih. Ravno v tem pa je tudi vzrok, da niso imeli Slovani, ki so se naseljevali po srednji Evropi dovolj odporne sile in so jih zato razmeroma lahko narodi, ki so si te in sosedne kraje pred njimi prilastili, tako jezikovno, kakor tudi gospodarsko zaslužnili. Umevno, da v takih razmerah na kak splošen napredek kulture ni bilo mogoče misliti! To stanje je do malega trajalo prav do leta 1918. Seveda je samobsebi umevno, da v kratki dobi 40 let, odkar smo srednjeevropski Slovani svobodni, v kaosu svetovnih gospodarskih katastrof nismo mogli v napredku kulture napredovati za toliko, kolikor so sosedni romanski in germanski narodi v teku stoletij, ozir. tisočletij! Tudi Slovani v vzhodni Evropi, ali Rusiji so se v zgodovini borili s precej podobnimi težkočami. V dobi preseljevanja narodov so trošili svoje sile v vednih vojnah, da so zajezili dotok novih doseljajočih se mas ljudstev iz Azije. Ostali so sicer svobodni in se je v centurijah, večjih mestih, dvignil procvit kulture do precejšnje višine, kar priča veliko število slavnihih imen tako na gospodarskem, kakor tudi umetnostnem polju, a zaradi velike teritorialne rezsežnosti ni mogla prodreti v mase. Ker pa v 20. stoletju živimo hitreje in ker že tudi v Rusiji revolucionarni pokreti državnih, gospodarskih in splošno socialnih reform dozorevajo v logično obliko, sem kar najbolj optimistično prepričan, da bo v ne-

kaj desetletjih toliko milijonsko slovansko pleme zadivilo ves svet s sadovi svojega kulturnega preroda.

Duševna in srčna kultura kakega naroda se najlažje meri po umetnostni višini njegovih literarnih, predvsem pa glasbenih produktov! Dokazoval sem, da je najglavnejši predpogoj glasbenega talenta kakega naroda muzikalnost njegovega jezika. Ta trditev pa ne velja samo za vokalno glasbo, ampak v isti meri tudi za instrumentalno, saj je naš pevski organ najidealnejše in najpopolnejše glasbilo. Znano je, da kdor rad poje, tudi rad posluša instrumentalne glasbene produkcije. Pri vseh romanskih in slovanskih narodih je zelo priljubljeno petje s spremljevanjem instrumentov! Lirični Italijan spremlja svoje solo arije v gondoli na mandolino, Slovincu je priljubljena harmonika, Čeh pride na svet z vijolino, tudi jugoslovanskega cigana razdruži z vijolino le smrt, Rusi so znani po svojih balalajkah, srbski nacionalni instrument so gusle, skupine Hrvatov pa si ne moremo misliti brez tamburaškega zbora! Dispozicije za glasbo torej Slovanom ne manjka, posebno pa še Slovincem ne, saj je znano, da Slovence v tujini zbere slovenska narodna pesem in gre ravno naši narodni pesmi zasluga, da je naš maloštevilen narodič v svetu, recimo popularen. Dokazoval sem, da je prvenstvo pri odnašanju lavorik na polju glasbene umetnosti odločeno Slovanom v sedanosti in bodočnosti. Čehi se tega svojega poslanstva zavedajo v polni meri! Danes ravno iz Prage izvirajo tiste smernice moderne glasbe, ki imajo največ izgledov za bodočnost — zato si lahko razlagamo, kje bazira tako velik naval študentov iz vsega sveta na praški konservatorij in mojstersko komponistovsko šolo. Zato so tam tudi izbirčni in sprejemajo res le take, od katerih lahko upravičeno kaj velikega pričakujejo! Kar je pa za nas največjega pomena, je, da se tu umetniški glasbeni naraščaj v pogledu glasbenega produciranja vzgaja v stilu slovanske duše! Čehom pa ni samo do tega, da obdrže njihovi glasbeni zavodi svetoven sloves, ampak se trudijo na vse mogoče načine in z najradi-

kalnejšimi sredstvi, da se dvigne do kolikor možne višine splošno narodno umetniško glasbeno pojmovanje! Zato pa imajo tudi Čehi pevske zборе, kakor jih ni nikjer drugje na svetu — posebno pa so nenadkriljivi s svojimi moškimi zbori! Reprodukcijske moških zborov čeških in moravskih učiteljev so nekaj tako tehnično in umetniško dovršenega, da vsak, kdor jih je enkrat slišal, odnese mogočen vtis, da kaj boljšega napraviti bi bil takšen čudež, kakršnega napraviti bi bil samo še Bog zmožen! In vendar je večina teh učiteljev izšla iz naroda, t. j. iz delavskih in kmetskih rodbin. To nam je dovolj jasen in živ, realen dokaz, kaj lahko da iz sebe prirodno muzikalichen narod, ki ima smisel za glasbeno umetnost in voljo do sistematične in smotrene glasbene naobrazbe! Ta primer nam je tudi živa priča, kakoj napačno je mnenje gotovih ljudi, da naj se pečajo z glasbo, kot visoko umetnostjo le oni mehkužneži, ki jih je mati porodila na svilnatih blazinah in jih zavijala v pernice. Nasprotno, svet se je že

naveličal mehkužne glasbe, ki išče perverzних užitkov v draženju raznih instinktov in tudi solzave sentimentalnosti ima že do grla dovolj. Hočemo komponistov zdravih, krepkih značajev, katerih kompozicije nas ne bodo vlačile po nižinah in jarkih, ampak nas bodo dvigale visoko do nebes! Saj glasba je tako nebeško lepa umetnost, da je želja vsakega poštenega Slovenca, da bi nam bila poleg vere najsvetejša narodna svetinja in res prava, tipična narodna lastnina! Ne samo privilegij izbrane elite, ampak res prava lastnina vsega naroda naj bo glasbena umetnost — saj to tudi Bog terja od vsakega vernega Slovenca. Komur Bog da talent za kako stvar, mu ga da zato, da se mu on oddolži na ta način, da ta svoj talent izrabí, izkoristi, ne pa zavrže, kakor nespametni svetopisemski mladenič. Slovencem pa je dal Bog tako lepo muzikalčno govorico in toliko veselja do glasbe, da je prav majhen procent onih, ki ne bi mogli sodelovati pri zidanju nove stavbe kulture na temelju glasbene umetnosti! (Dalje.)

Viktor Steska:

Fran Serafin Adamič.

(Ob stoletnici rojstva.)

Ljudski učitelji prejšnjih časov so bili navadno tudi organisti. Z neprestano vajo so se nekateri izurili v prav spretni umetnike. Nekateri so začeli tudi komponirati in so bogatili našo tedaj še siromašno zbirko cerkvenih popevk. Njih skladbe so bile potem stalno na vrsti in so nekako prešle v splošno narodovo last tako, da jih tudi pozneje, morda boljše in pravilnejše le težko izpodrivajo.

1.

V to vrsto skladateljev spada Fran Serafin Adamič.¹ Zibelka mu je tekla v Ljubljani na Zabjaku, kjer je bil rojen 4. septembra 1829. Oče je bil tesarski

mojster in hišni posestnik, toda je umrl, ko je bilo Franu šele 9 let.² Ljudsko šolo in tri gimnazijske razrede je Fran dovršil v Ljubljani in vstopil v učiteljsko pripravnico, katero je 18. julija 1847 zapustil kot odličnjak.

Prvo službo je nastopil v Škofji Loki kot naslednik učitelja Lovra Tribuča, ki je isto leto umrl. Tu se je seznanil z njegovo hčerko in se pozneje z njo poročil. To leto se je pridno učil in napravil skušnjo sposobnosti in skušnjo za pouk gluhonemcev.

Iz Škofje Loke je prišel leta 1849.³ v Šmartno pri Litiji, kjer je bila tedaj enorazrednica v tako imenovani stari mežnariji. Tu je imel mnogo posla, saj so šolo obiskovali otroci celo zelo raz-

¹ Glej življenjepis v Fran Rákuša: Slovensko petje, 59—61. Rojstna letnica je ondi napačna. — Dr. Glaser: Zgod. slov. slovstva, IV, 350. Tu je napačno rojstna letnica (1830) in smrtina (1874). — »Učiteljski tovariš«, 1878, ima obe pravi letnici.

² Anton Adamič je umrl 12. januarja 1839. Smrtina matica pri Sv. Jakobu v Lj.

³ Arhiv škof. ordin. v Ljubljani.

širjene župnije. V Litiji, ki spada tudi v šmartinsko župnijo, so šolo osnovali šele leta 1877. Okoli leta 1857. je v Litiji zasebno poučeval upokojeni vikar Kašman, ki je imel kakih 20 do 30 učencev, ki so pa pozneje, ko so bolj dorasli, hodili tudi v Šmartno v šolo. Koliko naporega je stalo, ko je moral poučevati toliko otrok in sicer po 6 ur na dan, ker je hotel, da bi šolarji res kaj znali.

V Šmartnem je bil tedaj dekan znani rodoljub in pisatelj, Prešernov součenec Jos. Burger. Dekani so bili istodobno še okrajni šolski nadzorniki. Ker sta bila oha vrla narodnjaka in navdušena za slovensko pesem, sta se dobro razumela in mladi učitelj je našel v starem dekanu dobrega zavetnika. Tu je Adamič ustanovil čitalnico 22. septembra leta 1872.

Začeli so se pa bridki časi. Leta 1868. je prešlo šolsko nadzorstvo na svetno oblast in pouk se je preuredil. Vsaka sprememba je težavna, tako je bilo tudi v Šmartnem. Glavno besedo v šolstvu so imeli okrajni glavarji. Ti so tedaj vsi trobili v nemški rog. Umljivo je, da jim je bil slovenski učitelj trn v peti in da so ga ovirali, kjer so mogli. Dekan Burger je na kresni dan 1870 umrl. Ker ni bilo zaščite, se je moral Adamič leta 1873. potuhniti in v javnosti ni smel delovati za slovenščino. Zato so ga nekateri napadali, češ, da je nemškutar. K tej bridkosti se je pridružila še nova nesreča. Adamič je imel pet hčera in enega samega sina. Ta je imel za glasbo izredne sposobnosti in je že kot mlad deček dobro igral klavir. Oče ga je poslal v Maribor v šolo, kjer je lepo napredoval. Ob počitnicah leta 1876. pa se je igraje z vozičkom ponesrečil. Na klancu proti Slatini se je voziček preobrnil in oje ga je udarilo v drob s tako silo, da je kmalu potem umrl. Strašen udarec za očeta! Ta žalost mu je pospešila smrt. Nekaj kapljic tolažbe za ranjeno srce je bila ustanovitev nove šole — štirirazrednice v Šmartnem l. 1876., kateri je postal voditelj. Vodil jo je le malo časa, ker 22. decembra 1877 ga je zadela kap zjutraj, ko je prišel od zornice domov. Na sveti večer 24. decembra

1877 so ga pa pokopali. Hvaležni nekdanji učenci so mu postavili nagrobnik.

2.

Kot učitelj je bil Adamič vsaj zadnja leta zelo miren in resen. Zahteval pa je, da so bili tudi učenci mirni. Če je



čul v šoli kak šepet, je prenehal govoriti in se ozrl na kraj, odkoder je prihajal šum. Vse je mahoma obmolknilo. Pri taki disciplini je bilo lahko poučevati.

Kakor smo že omenili, je poučeval do leta 1876. vso mladino sam v enem razredu, seveda v več oddelkih. Da ta pouk ni bil lahek, je umljivo. Ker so nekateri starši želeli, da bi se otroci naučili vsaj nekaj nemščine, je poučeval tudi nemščino, kar je nekaterim zelo prav hodilo.

Leta 1876. so sezidali v Šmartnem novo učilnico za tri razrede, šola pa je postala štirirazrednica, zato je moral ostati en razred v stari šoli, in sicer drugi razred. Poučevali so tedaj učiteljica Malec I. razred, učitelj Ribnikar II. razred, učitelj Kermayner III. razred in nadučitelj Adamič IV. razred.

V šoli je Adamič posebno pazil na lepo petje. Učenci in učenke, ki so peli drugi in tretji glas, so stopili pred klopi, pevovodja je dal znamenje in pesem je slovesno zaorila. Med petjem je dajal Adamič znamenja za padec in porast glasov in pesem je valovila po učilnici in, če so bila okna odprta, tudi po vasi. Ljudje so mimogrede postajali in ginjeno poslušali blagolasno otroško petje. Menim, da se tedaj v Sloveniji po šolah ni nikjer lepše pelo. Tudi pred poukom so učenci peli molitveno pesem: Blagoslovi, Oče večni, delo moje pridnosti itd. Po končani pesmi je bila v šoli svečana tihota, kakor v cerkvi. Res, velika je moč lepega petja na mlada srca!

Za risanje so rabili v IV. razredu risanke brez pik, kar je bilo tedaj ne- navadno. Ni pa bilo lahko risati geometričnih risb brez pik. Adamič je šolarjem delo olajševal s tem, da jim je dajal mero, t. j. papirnat trak od pikčastih risank. To mero so rabili učenci pri risanju za merilo in črtalo. Neki učenec je Adamiča naprosil ze mero; to besedo pa je izgovoril kot miro. Adamič je odgovoril: »Mire nimam; miro so imeli sv. Trije kralji, ki so Detetu Jezusu darovali zlata, kadila in mire.« Ko je učenec potem dejal: »mero«, se je učitelj

nasmehnil: »To pa to; mero lahko dobiš.«

Telovadbe Adamič ni sam učil. Ta posel je leta 1877. opravljial za tretji in četrti razred skupaj učitelj Kermavner. Ob suhem vremenu so se te vaje vršile na šolskem dvorišču. Tedaj je prišel to živahno vrvenje gledat tudi Adamič z vso svojo družino. Postavili so si stole ob zid ter se smejali, ko se je mladina motovnila po dvorišču.

3.

Adamič je prevzel v Šmartnem tudi oskrbo cerkvenega petja. To mu je bilo v največje veselje, saj je ves gorel za glasbo. Trudil se je za lepo in dostojno petje, kar je tem lažje dosegel, ker so mu pomagale na koru tudi vse hčere in tudi soproga. Te so bile vse za petje navdušene in izvežbane pevke, saj se je glasba doma vedno gojila. Lepo petje je vplivalo tudi na ljudstvo. Vse pesmi, ki so jih peli na koru, je potem čez teden prepevala mladina po celi župniji. Dobro se spominja pisec teh vrstic, da so litijska dekleta leta 1877, če so se kje sešle, vedno ponavljale pesmi, ki so jih čule nedeljo poprej v cerkvi; zlasti rade so žvrgolele božične in velikonočne pesmi ter Marijine.

Fr. Kramer:

Kakšne pesmi z napevi sem napisal med slovenskim narodom?

(Dalje.)

9. Čujte bratje, čujte sestre, * Poslušajte prov zvestu! (Iška Loka.)
10. Sredi pohištva in planote, * Sredi mesta Lublanskega. (Brest pri Igu.)
11. Oče j' jmel' dve j hčeri, * Eno je dal možú, * Drugo Bogú. (Matena.)
12. Mlada s m, mlada sedemnajst let, * Prezgodej morem vmret'. (Iška Loka.)
13. Pa zakaj b' ne b'la vesela, * Ker 'mam v hiši šuštarja. (Iška Loka.)
14. O preluba sestra ti, * Kaj smo ti storili mi? (Vrba na Gor.)
15. Kaj pravim vam, fantiči, * In mlade dek k lee. (Iška Loka pri Igu.)
16. Prišla je pošta iz nebes, * De boš mogu dat' življenje čez. (Matena pri Igu.)
17. Dober večer mi voš'mo vam! (Pijava Gorica pri Igu.)
18. Mati podali bi možu rokó, * Ko bi le mogli zavzdigniti jo. (Pijava Gorica.)
19. Smrt mi že na duri trka: * Grešnik, vstan', pa pejd' z menojt' (Pijava Gorica.)
20. Ko jest v cerku pridem, * Me srce zaboli. (Kremenica pri Igu.)
21. Rasti, rasti rožmarin, * Ti deviški drag spomin. (Z več krajev Slovenije.)
22. Dober večer, o mamica! * Al' boina je Johanica? (Pijava Gorica.)
23. Vsi skupej smo živeli, * Kakor brumne ovcé. (Bohinjska Bistrica.)
24. Ena urca bo prišla * Morebit' še nocoj. (Z več krajev Slovenije.)
25. Kje si moj očka zdej, očka zdej, očka zdej? (Dolenjska.)
26. Svilla lampa je vgasnila, * St'čila se je temna noč. (Mala Loka.)

27. Ura bije, smrt upije. (Ihan na Gorenjskem.)
28. »Kaj je teb' kršanska duša, * De s' ti tol'ko žalostna?« (Ihan na Gor.)
29. Oh danes na dananšni dan, * 'No novo pesem pojem vam. (Ihan.)
30. Oh, žalost me sprehaja, * Ker gremo s tega kraja. (Ihan.)
31. Stirje ptujci bodo peršli. (Gorenska.)
32. Moj očka so mi vmerli, * Ne bom jih vidu več. (Matena.)
33. Smrt že rajža, na vrata trka: * Grešnik, al' si že doma? (Predale na Dol.)
34. Kopanjski zvonovi prav milo pojó, * Ker mater neséjo noč' v črno zemlô. (Ilova Gora.)
35. Težkô se je ločiti * Od svojega možá, * Ga boš... (Ihan na Gor.)
36. Ležala je bolna deklica. (Ihan.)
37. Oj mami, mami, mamica, * Kje vaša je Johanica? (Ihan.)
38. Parvo noč je svanca padva * Na to krej čarne zemlé. (Ihan.)
39. Mlada (Lenčka) v grobu spi, * Strohnele so ji vse kosti. (Kleče.)
40. Smrt pa j'má dolgê nogê, * Ona že prav hitro gre. (Ihan.)
41. Ni večga veselja za moje srce, * So dopolnene želje, oženu sm se. (Kleče na Gor.)
42. Vsaki človek na tim sveti * More gvišno enkrat vmreti. (Kleče.)
43. Kadar pa pojdem s tega sveta, * Iz tega sveta na unega. (Kleče.)
44. Pršov bo dan taisti, * Ležov boš v mrtvaški šiši. (Kleče.)

Koncert radovljjskega okrožja na Bledu.

Letos je radovljjsko pevsko okrožje izbralo Bled za svoj skupen nastop; Veliki šmaren, krst tretjega kraljeviča, Bled kot središče tujskega prometa v Sloveniji: ti trije momenti so bili odločilni za izbiro časa in kraja. Tudi ozir na idealno akustično cerkev ter izborne orgle je pri koncertu prišel v poštev. Koncert je vodil skladatelj Josip Klemenčič, orglal je stolni kapelnik St. Premrl, ki je otvoril koncert z Rachovim orgelskim preludijem. Zatem je zbor zapel Kyrie in Agnus iz Premrlove maše v čast sv. Jožefu. V nasičnem slogu komponirana maša zahteva tudi močnega zbor, potem se njene vrline v še večji meri pokažejo. Schubertov Gloria in Sanctus sta bila, lahko bi rekel, nekako nasprotje Premrlovima dvema točkama. Premrl razmišljajoč, sam vase poglobljen; Schubert pa vesel, skoraj poskočen, gleda (vsaj pri tej maši) bolj na zunanji efekt kot na notranjo vsebino. Zbor je pel z očitnim veseljem, tudi orkester se je dobro razživel; manjkalo je samo še obligatnih pavk, pa bi mislili, da smo kje na Dunaju. Pri naslednji Canestrarijevi točki je pokazal g. Premrl nekaj prav karakterističnih registrov blejskih orgel; mogoče še Blejci sami niso vedeli, da jih imajo notri. Da se ni mogel zbor v naslednji dve točki dobro živeti, ni nič čudnega. Širolov petglasni mešani zbor »Preda mnom otvorilo eto se

nebo sveto« ter Duganov štiriglasni »Tebe Boga hvalimo« sta izrazita polifonska zbora, iz katerih veje duh hrvatskih narodnih pesmi; vsaj pri Širolu bo količkaj izobražen poslušalec takoj uganil, da je skladatelj Hrvat, tudi če ne bi sicer razumel besedila. Kljub nekaterim nedostatkom v izvajanju bi podpisani štel ti dve pesmi med najzanimivejši točki sporeda. O Marijinih pesmih ponovim, kar sem že v »Slovincu« zapisal: na splošno smo opazili premalo dinamike; o kakem stopnjevanju, s katerim se da doseči velik učinek že pri navadnih pesmih (n. pr. pri Schwabovi Zdravi Mariji, pri Mlinar-Cigaletovi Ave, tisočkrat ave), ni bilo veliko opaziti; zraven tega je vzel dirigent večino pesmi odločno prepočasi. Dobro ni pretiravanje ne na eno ne na drugo stran; tudi tukaj velja, da bo zlata sreda še najboljša. Izvzamem obe mogočni Klemenčičevi pesmi, ki sem ju prvič slišal. Njegova »Posvetitev Marije« je svež, mogočen zbor. Kimovčev »Večerni ave« je zbor dobro zapel. Premrlova »Marija, dobrotno nam ohrani dom in rod« je bila zboru dobrodošla; predavanje, bi se dalo še veliko izboljšati. Na splošno pa moramo reči, da je koncert kljub omenjenim nedostatkom, ki bi jih poslušalec pri kakem slabšem okrožju in pri manj reprezentativni priliki končno tudi preslišal, zelo dobro uspel. Kdor je imel kdaj oprave

viti s skupnimi nastopi več zborov, ve, koliko truda in letanja stane skupnega dirigenta, preden so vsi zbori približno tako naučeni, kot si on želi; za skupno vajo je pa čas navadno itak prekratko

odmerjen. Okrožni dirigent g. Klemenčič je z doseženim uspehom lahko zadovoljen; istotako vsi drugi sodelujoči. Pa tudi poslušalci so z obilno udeležbo dokazali, da znajo ceniti delo in trud.
M. Tome.

* * *

Cerkveni moški zbori, priredil Stan-ko Premrl. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Vsem zborom omenjeno zbirko najtopleje priporočamo; v njej najdejo manj in bolj izurjeni zbori primerne

hrane. Pesmi so deloma izvirne, deloma iz drugih zbirk za sestavno tezo prirejene. Zbirka bo velikega vzgojnega pomena za naše podeželske zборе in jih bo dvigala višje in višje. D.

* * *

Slov. gl. dr. »Ljubljana« je z velikim uspehom koncertiralo v Rajhenburgu povodom blagoslovitve tamošnjih orgel. Pri koncertu je sodeloval stolni kap. g. Premrl in operni pevec g. Gostič z Dolinarjevo »Ave Marijo«. Program koncerta je bil vsestransko dovršeno izveden. Obširna bazilika je bila nabito polna.

Pevski koncert v Beli cerkvi (8. septembra) je združil pet sosednih zborov iz Št. Petra, Šmarjete, Št. Jerneja in Škocijana. Prva tovrstna prireditev je kar najlepše uspela. Posebno je imponiral skupni nastop vseh prisotnih pevskih društev, ki so zapela Schwabovo: »Dobro jutro« in Vodopivčevo: »Naša pesem«.

Kino odsek

Katere filme vam letos nudi Prosvetna zveza.

Prosvetna zveza hoče tudi v letošnji zimski seziji nuditi svojim društvom-interesentom filme in sicer, kot lani, vsak mesec po dva. V ta namen je že zaključila v Zagrebu do marca meseca pr. l. dvanajst filmov s katerimi hoče svojim članicam postreči.

V naslednjem sporočamo, katere filme Vam Prosvetna zveza v posameznih mesecih nudi.

Za mesec oktober dobite film: »Potovanje okrog sveta«. Film nam v dveh delih slika lepote naše zemlje. Potovanje, seveda z aeroplanom, se prične v Parizu. Gledamo originalne posnetke francoskega glavnega mesta. Dalje nas film pelje v Genovo in odtod čez morje v Egipt, čez arabski pol-

otok v Indijski ocean na najlepši otok sveta, na Ceylon, ki ga potniki nazivljajo »kos raja«, in odtod v Indijo.

V drugem delu nas film pelje iz Vzhodne Indije na Malajsko otočje, potem na Kitajsko in odtam čez morje v Ameriko, v San Francisco, dalje v New York in spet čez Ocean nazaj v Pariz.

Poleg tega imate priliko videti še en zabaven film, namreč: »Pat in Patachon kot bankirja«.

Za november imamo na razpolago vefilm v dveh delih: »Zadnji dnevi Pompejev« po znanem istoimenskem romanu od L. Bulvera, katerega dobite v vsaki podeželski drušveni knjižnici. Ker je roman itak večini naših čitateljev znan, bo tudi film raditega

tembolj interesanten. Zraven zopet en zabaven film, namreč: »Pat in Patachon kot loveca na volkove«.

V decembru imate priliko gledati film, ki je lansko leto po sveči vzbudil toliko navdušenja: »Borba za Matterhorn«. Naravni posnetki te najlepše švicarske gore in nevarnosti plezanja po strmih ledenikih. Zraven spet en Pat-film, namreč: »Pat in Patachon kot zeta«.

V januarju boste gledali v filmu »Ekspedicijo na Mt. Everest«. Film nam slika tretjo angleško ekspedicijo l. 1924. na najvišjo goro na svetu. Zraven Pat-film: »Pat in Patachon kot policista«.

Za februar imamo na razpolago prekrasen film: »Beli stadion« v katerem gledamo zimskošportne tekme v Švici; svetovne mojstre v skakanju na smučkih, drsanje po ledu, sankanje itd.

Zraven Paš-film: »Kolo sreče se vrti«.

Za marec še ne vemo ravno katere nam Zagreb pošlje, pač pa bomo društva že pravočasno v Vestniku opozorili.

* * *

KATOLIČANI IN FILM.

Kot lansko leto se je tudi letos vršil internacionalni katol. filmski kongres in sicer topot v Monakovem v dneh 17. do 20. junija. Zastopane so bile Francija, Belgija, Švica, Avstrija, Litva, Italija, Španija, Češkoslovaška, Anglija in Jugoslavija. Našo državo je zastopal delegat Prosvetne zveze in sicer predsednik kinoodseka dr. Mirko Božič. Pokrovitelj kongresa je bil papežev nuncij kardinal Vasallo di Torregrosso, ki je kongres tudi s službo božjo otvoril. Zborovanja so se vršila v hotelu Unionu.

V internacionalni katoliški filmski komite so bili izvoljeni za tri leta: predsednik dr. Ernst (Monakovo); direktor kanonik Reymond (Paris); odborniki: kanonik Brohée (Löwen), p. Bemelmans (Rotterdam), kanonik Canziani (Milan), p. Fröhlings (Köln) in p. Rummeler (Wien). Sedež ima ta internacionalni

Društva, ki se interesirajo za navedene filme, naj Prosvetni zvezi pravočasno sporoče, kdaj si žele filme ogledati, da jih moremo na posamezne dneve v mesecu porazdeliti. Društvo, ki nima lastnega kinoaparata, si more filme ravno tako ogledati, ker pride tja naš operater z našim aparatom. Potrebno je le, da ima društvena dvorana elektriko.

Izposojevalnina posameznih filmov znaša 350 Din; le filma »Potovanje okrog sveta« in »Zadnji dnevi Pompojev« staneta 400 Din, ker je film dodelen. Poštne stroške nosi društvo, ki film naroči. Če društvo nima svojega aparata in ga naroči od Prosvetne zveze plača za aparat še 50 Din odškodnine in stroške operaterja. Vsako društvo, ki film naroči se že s tem zaveže, da plača za vsak del filma, ki bi zgorel ali se drugače pokvaril do nevarnosti svoto 5000 Din. Obenem se zaveže, da povrne vse stroške Prosvetni zvezi, ki bi nastali, če društvo pravočasno ne vrne filma.

katoliški filmski biro za bodoča tri leta v Parizu.

Omenjene države so bile na kongresu zastopane po 200 delegatih. Izdane so bile sledeče resolucije:

1. Katoličani vsega sveta naj obračajo posebno pozornost na izreden vpliv, ki ga film izvaja na duha in srce posameznega človeka in naj se zavedajo dolžnosti baviti se s filmskimi vprašanji, pa tudi potrebe, da se v vsaki deželi osnuje katoliški filmski komite.

2. Svojo dobro voljo naj pokažejo s tem, da hočejo s svetovno filmsko industrijo sodelovati.

3. Na podlagi različnih poročil zahteva kongres:

- Oblasno filmsko cenzuro v vsaki deželi;
- izdatno obrambo verskega in moralnega čuvstvanja katoličanov, obenem izdatno zastopstvo v filmske cenzurne komisije;

c) varstvo mladine, in posebne naredbe po katerih bi mladinsko sodelovanje pri filmu bilo zadostno zaščiteno.

4. Kongres zahteva, da se poučni in kulturni film z ozirom na veselilni davek ne vzporeduje z gledališčem in radiatega popolnoma oprosti vseh taks.

5. Kongres zahteva od oblasti in zlasti od katoliških poslancev naj filmskemu vprašanju posvečajo posebno pozornost, da se poučni in kulturni film brez zaprek more razširjati in da dober film v večji meri kot dosedaj postane vzgojno, prosvetno in zabavno sredstvo.

FILMSKA VISOKA ŠOLA V BERLINU.

Državno visoko filmsko šolo, torej neke vrste univerzo filmske umetnosti v Nemčiji snuje prusko prosvetno ministrstvo. Osnovana naj bi bila po vzorcu ruske filmske visoke šole v Moskvi. Profesor Solsky, ki poučuje na filmski univerzi v Moskvi in se tačas muči v Berlinu je bil naprošen, da poda izčrpni ekspoz, v katerem bi obrazložil učne načrte in uspehe take visoke šole. Solskyjev osnutek je sedaj predmet živahnih razgovorov v pruskem prosvetnem ministrstvu in računati je, da se ideja nemške filmske visoke šole v Berlinu v najkrajšem času uresniči.

CENZURA V ITALIJI.

V Italiji je po novem državnem zakonu o javni varnosti prepovedana vsakršnakoli javna prireditel, ki bi

1. zagovarjala nemoralo in zločin, ter ščuvala na razredni boj;

2. ki bi žalila sv. očeta papeža, kraljevo osebo, osebo ministrskega pred-

sednika ali druge ministre, ter vladarje in zastopnike tujih držav in državne institucije;

3. ki bi v ljudstvu vzbujala prezir zakona, ali žalila nacionalni ali verski čut, ali skušala motiti internacionalne državne interese;

4. ki bi jemala ugled javni avtoriteti, uradnikom državnega pravdnštva, policiji, armadi, privatnemu življenju posameznih oseb ali temeljem družinskega življenja;

5. ki bi obravnavala dejstva, ki morejo vzbuditi v javnosti gnus in veliko ogorčenje.

FILMSKA PREDAVANJA.

Junij.

Domžale: Sv. Vaclav; **Črnomelj:** Ludovik XIV., Moj avto, Absalon, Königsmark.

Julij.

Kamna gorica: Plen viharja, Smrt vodje Guizov.

Skioptična predavanja.

Murska Sobota: Ljubljana, Dolenjska, Belokrajina, Julijske Alpe, Kamniške planine, Prekmurje, Primorska, Koroška, Hrvatska, Bosna in Heregovina, Beograd, Srbija in Macedonija, Črna gora, Naši slavni možje, Martin Krpan, Pepelka, Marijin otrok, Snegulčica, Rdeča kapica, Maks in Maksič, Ribničan Urban, g. prof. Pavlič; **Predoslje:** Sv. Stanislav in sv. Alojzij, Pesem o zvonu, g. Pogačnik; **Marijanišče:** Trnjulčica, Kako postaneš kralj, Navihanci, Hrabri krojaček, Gospa Hole: gdč. Vencajz; **Braslovče:** Papež Pij XI.: g. Arko.



Prosvetna zveza v Ameriki.

Vseslovenski katoliški shod, ki se je vršil v letošnjem polletju v Lemontu na ameriških tleh, je obrodil prekrasen sad. Ne samo, da je zbral tisoče in tisoče naših rojakov od vseh strani Amerike, temveč je tudi na podlagi smernic podal točno opredeljeno delo na pro-

svetnem polju. To delo je poverjeno novo ustanovljeni Prosvetni zvezi, ki bo delovala v duhu katoliške akcije. Člani Prosvetne zveze so vsa katoliška društva, bodisi prosvetna, podporna ali cerkvena. Temelj tvorijo delovni odbori, ki so bili osnovani za prvi katoliški

shod v Ameriki. Prosvetna zveza ima tudi svoje mesečno glasilo v mesečniku: Ave Marija. Mi želimo, da bi naša najmlajša sestra v daljni Ameriki uspevala in rodila lepe sadove med našimi izseljenci. Obenem pa prosimo, da bi bila ta nova organizacija v tesni zvezi s Prosvetno zvezo v domovini.

Zarja je naslov mesečniku za slovensko ženstvo v Ameriki. Prva številka tega glasila je izšla 1. julija. List je glasilo slovenskih žena in ima izobraževalen namen. Brez dvoma bo ta list veliko pripomogel, da se narodna zavest slovenskega ženstva v Ameriki ohrani.

Ljudska knjižnica

Kulturno-vzgojne naloge ljudskih knjižnic.

(Dalje.)

II.

V prvem delu tega članka smo prišli do sklepa, da je za uspešno vršitev kulturno-vzgojnih nalog ljudskih knjižnic predvsem potrebno, da je knjižničar vsestransko poklicno usposobljen. Preden o tem prevažnem vprašanju dalje razmišljamo, ugotovimo takoj v začetku, da ljudska knjižnica stoji in pade z osebno in poklicno vrednostjo knjižničarja. Če so vsi materialni pogoji za delovanje in razvoj knjižnice zagotovljeni (primeren lokal, sredstva za nabavo knjig itd.) — je samo od knjižničarja odvisno, če knjižnica pravilno vrši svoje naloge in dosega svoj pravi namen.

V čem obstoji tedaj knjižničarjevo delo? Že zadnjič smo dejali, da knjižničar posreduje ljudem duhovne dobrine v obliki knjig, nekako podobno, kot posreduje n. pr. učitelj svojim učencem vsakovrstno znanje. Knjižničarjevo delo torej ne obstoji samo v tem, da natančno vodi seznam knjig (inventarni imenik), da hodi ob določenem času v knjižnico in ima v popolnem redu izposojilni zvezek, kamor beleži imena izposojevalcev, naslov oz. znak izposojene knjige in datum izposoditve, — vse to so le tehnični pogoji in pripomočki, ki so sicer neobhodno potrebni in nujni ter jih noben knjižničar ne sme podcenjevati (o vsem tem bomo razpravljali pozneje v posebnem članku), ki pa nikakor še ne zadostujejo za dosego onega namena, ki ga mora knjižnica kot kulturna ustanova vršiti.

Najvažnejše in bistveno je knjižničarjevo kulturno-vzgojno delovanje, ki pa zahteva od njega neprimerno več, kot se na splošno zdi. Knjižničar mora najprej izbrati in določiti za knjižnico primerne knjige. Paziti mora pri tem prvič na to, da so knjige res v vsakem oziru dobre, in drugič, da morejo ljudem tudi v resnici koristiti. Kaj namreč pomaga umetniško ali znanstveno še tako dragocena knjiga, če pa je za večino izposojevalcev odločno pretežka? Taka knjiga bo obležala na polici kot mrtev, neizrabljen kapital. Če pa tako knjigo ljudem brez premisleka še vsiljujemo, jih s tem od branja samo odbijamo ter jim kvarimo veselje in dobro voljo do knjige sploh, zlasti še, če so začetniki, proti katerim moramo biti še prav posebno previdni. Ker je izbira primernih knjig zelo težka, naj se knjižničar vedno posvečuje s centralno knjižnico Prosvetne zveze. Glavno knjižničarjevo delo pa obstoji v izposojevanju knjig, pri čemer je navezan samo nase. Zlasti pri izposojevanju pokaže knjižničar svoje sposobnosti in svojo izobrazbo... Jemati zahtevane knjige s police, jih dajati ljudem v roke ter jih spravljati zopet nazaj — ni »izposojanje«, to je: posredovanje duhovnih dobrin občinstvu. To je zgolj zunanja, tehnična plat tega dela, za katero ni potrebno nobeno posebno znanje, kot samo nekoliko ročnosti.

Sami veste, da v knjižnicah ljudje po navadi ne zahtevajo kake določene knjige, marveč da želijo od knjižničar-

ja »kako zelo lepo knjigo«, »povest, ki opisuje resnične dogodke (zgodovinsko povest), ali tako in drugačno poučno knjigo itd. Da more tedaj knjižničar ljudem »postreči«, to se pravi, izbrati njim primerno knjigo, mora knjige po značaju in po vsebini sam dobro poznati; najboljše je seveda, če večino knjig sam tudi prečita, kar pri naših društvenih knjižnicah s 300 do 500 knjigami ni tako težko. Dobro je tudi da vsaj v glavnih obrisih pozna zgodovino slovenskega slovstva (vsem knjižničarjem nujno svetujemo, da naročijo pri Prosvetni zvezi dr. Grafenauerjevo »Kratko zgodovino slovenskega slovstva«), da poznajo naše najboljše pisatelje, njihovo življenje in delo, da vedo, kdo so bili in kaj so napisali Prešeren, Jurčič, Stritar, Kersnik, Gregorčič, Tavčar, Pregelj in drugi. Dalje mora knjižničar dobro poznati krajevne razmere, mišljenje in čustvanje ljudi, njih izobrazbeno stopnjo, značaj in smer njihovega osebnega zanimanja itd. Ne smem meriti vseh ljudi po enem kopitu, marveč mora poznati njih socialne in osebne razlike, dalje naravne razlike, ki izvirajo iz starosti in spola. Za kmeta je primerno drugačno čtivo, kot n. pr. za industrijskega delavca, ki je že davno izgubil vsak stik z zemljo in pravico, v kateri so živeli njegovi predniki, za mladino ne bo primerno to, kar za zrele može itd.

Izposojevanje mora biti torej individualno, to se pravi, vsakdo mora dobiti v roke tako knjigo, ki je zanj primerna, in od katere bo mogel imeti resnično duhovno korist. Vsak izposoditveni akt, to je vsaka izposoditev kake knjige mora biti prej skrbno premišljena, zato mora knjižničar enako dobro poznati ljudi in knjige. Zlasti na deželi, kjer je zvezanost knjižničarja z ljudmi in ljudi med seboj tako ozka, je zelo važno, da se pri prvih izposoditvah ne napravijo kake grobe napake: če se da ljudem v roke neprimerna knjiga, bodisi da je tuja njihovi duševni usmerjenosti, bodisi da je zanje pretežka, izgubijo polagoma zaupanje v knjižnico. Nasprotno pa se dobra in priporočena

knjiga zelo hitro razširi, ker so obiskovalci knjižnice med seboj stalno obveščajo.

Knjižničar mora imeti vedno pred očmi, da knjižnica ni sama sebi namen, marveč da služi izključno življenju in da samo v toliko dosega svoj namen, v kolikor ljudem pomaga do notranje sproščenosti, ravnovesja in obogatitve. Zato je važno tudi to, da knjižničarji ljudi nekako stopnjema vodijo od lažjega, zgolj zabavnega čtiva k težjemu in vrednejšemu, da ne skušajo bravca nasilno dvigniti više, kot je pri njegovih razmerah, sposobnostih in razvoju trenutno mogoče; s takim vzgojno-nepredvidnim ravnanjem bi dosegli baš nasprotno; zagrenili bi mu naivno veselje do branja, ali pa bi se sam uprl našemu vplivu, ki bi ga sicer sploh ne občutil.

Knjižničar mora biti z ljudmi v živem osebnem odnosu, ker le tako se mu bo kulturno-vzgojno delo v polni meri posrečilo. Nasproti izposojevalcem naj ne bo posloven, nepotrpežljiv, ali celo neprijazen, marveč naj se z njimi o knjigah, ki jih priporoča, razgovarja, naj jih vpraša, kako so jim bile prečitane všeč, ali morda, zakaj jim niso bile všeč, kakšne bi si želeli itd. Daje naj jim različna pojasnila o pisateljih, težjih mestih in podobnem. Na ta način bo dobil zanesljiv vpogled v dušo vsakega posameznika in mu ne bo več težko biti spreten in moder svetovalec ter vzgojni voditelj po duhovnem svetu.

Da pa more knjižničar svoj vzgojni poklic uspešno in blagodejno vršiti, je predvsem potrebno, da ima poleg osebne zrelosti, široke izobrazbe ter pravega pojmovanja kulturno-vzgojnih nalog ljudskega knjižničarstva tudi živo ljubezen do lepe in dobre knjige, ki jo kot duhovno vrednoto visoko ceni in spoštuje. Iz tega pa postane tudi jasno, kako lep je knjižničarski poklic, ki ga pa mnogi iz popolnega nerazumevanja omalovažujejo in podcenjujejo.

Ko društva volijo svoje knjižničarje, naj delajo na to, da izberejo iz svoje srede vedno le najboljše, najizobraženejše ter najbolj delavne moči, ki imajo zmisel za kulturne vrednote in voljo, te vrednote posredovati tudi drugim.

Knjižničar bi moral biti v vsakem kraju poleg duhovnika in učitelja najvažnejši kulturno-vzgojni delavec. Naši knjižničarji pa naj se svoje poklicne važnosti in odličnosti tudi v polni meri zavedajo, zato, da se bodo za svoje delo temeljito pripravljali in se v svojem

poklicu izpopolnjevali ter da bodo z vso ljubeznijo in zanosom vršili svoje poslanstvo, katerega dragocenost zna ceniti samo tisti, ki ima pogled obrnjen na znotraj: v duhovno življenje in bitje naroda in njegove tihe delavce.

Novi društveni domovi.

Čatež.

Prijazna fara na Čatežu je 1. sept. doživela prav posebno slovesnost. Že zjutraj so se z vlakom pripeljali gostje iz Ljubljane, potem še z dolenske strani, peš pa so ljudje prihajali iz vse bližnje in daljne okolice. Ta dan je bil na Čatežu zbran precejšen del Dolensjske.

Farani so zjutraj najprej sprejeli na meji svoje fare presvetlega škofa dr. Rožmana, ki se je bil pripeljal v spremstvu urednika Kremžarja iz Ljubljane. Zbrana je bila vsa čateška orlovska družina z župnikom Povšetom na čelu ter mnogi drugi farani, ki so vsi skupaj prav pristrčno pozdravili in sprejeli svojega novega škofa. V imenu faranov je škofa pozdravil gospod župnik Henrik Povše.

Po sveti maši, ki jo je bral gospod škof dr. Rožman in med katero je imel lepo pridigo o treh domovih, o tistem, v katerem se rodimo in rastemo in vzgajamo najprej, o društvenem, kjer se razvijamo in krepimo in izobražujemo vso mladeniško in moško dobo in naposled o zadnjem domu, ki je pri Njem, ki je večna resnica in vsem resničen trajen Dom... — se je pred farno cerkvijo vršilo javno zborovanje. Vse zbrane, zlasti g. škofa, je najprej pozdravil domači g. župnik Povše, potem pa je slavnostni govornik Fr. Kremžar, urednik »Slovenca«, zborovalcem govoril o pomenu izobrazbe za kmetsko ljudstvo in o pomenu društvenega doma, ki so ga v silni vnemi za svojo izobrazbo sezidali vneti Čatežani in bo zdaj slovesno blagoslovljen. Govorila sta še Orel in

Orlica iz Trebnjega ter zastopnik orlovske podzveze iz Novega mesta. H koncu je z dunovitim nagovorom in z nazornim prikazom potrebe in smisla izobrazbe zborovanje zaključil gospod dekan Tomažič iz Trebnjega, ki je tudi ves čas vodil uspelo zborovanje. Zborovanje je v imenu novomeškega okrožja pozdravil g. Žukovec.

Zelo ganljiv in pomemben trenutek je bil, ko je gospod škof dr. Rožman med obedom sporočil v znak posebnih zaslug za narodovo kulturo in Cerkev domačemu župniku Henriku Povšetu imenovanje za duhovnega svetnika.

Društveni dom je blagoslovil škof dr. Rožman ob navzočnosti zbranega ljudstva. Novi dom je lepa, okusna in prostorna stavba, ki bo gotovo uspešno služila vsem domačinom v svrhe, za katere je bila sezidana. Zasluga, da je novi dom na Čatežu sezidan, gre v prvi vrsti duh. svet. Povšetu, ki je zbiral in delal in letal in gradil na vseh straneh in vsak čas. Lahko rečemo, da so bile njegove misli i podnevi i ponoči venomer le pri tem ljubljenem domu, ki zdaj ponosen s.o.ji in zre doli po fari in daleč okoli po prijaznih dolenskih gričih.

Po slovesnih litanijah je bila orlovska telovadba, ki je povoljno uspela.

Begunje pri Cerknici.

Slovesnost blagoslovitve novega Prosvetnega doma je v nedeljo 4. avgusta krasno uspela. Ljudstvo se je zbralo v velikem številu iz celega logaškega okraja. Došli so zastopniki tudi iz sosednje Dolensjske. V senci mogočne lipe in kostanjev je bila postavljena kapeli-

ca, v kateri je služil sv. mašo msgr. dr. Debevec. Pred kapelo je zavzemal častno mesto lep zbor botrov in botric, za njimi četa Orlov in Orlic s svojimi zastavami. Ob straneh in v ozadju pa so stale ljudske množice. Med mašo je svirala cerkniška godba, pevski zbor pa je zapel »Povsod Boga«. V cerkvenem govoru je g. Košiček razložil temelje krščanske izobrazbe, slavnostni govornik g. dr. M. Natlačen je pa tolmačil vrednost dela na gospodarskem in kulturnem polju. Nastopila je tudi predsednica orliških krožkov in predsednik orlovskega okrožja. Blagoslovitev doma je izvršil cerkniški dekan g. Juvanec. Po opoldanskem odmoru in odpetih litanijah je bil naval občinstva na lepo okrašeno telovadišče velikiškansk. S telovadci vred je bilo gotovo zbranih do dva tisoč ljudi, ki so z zanimanjem sledili telovadnim točkam. Končno se je razvila ljudska veselica, ki se je v mraku končala. Spomin na ta naš praznik nam ostane lep in neizbrisen. Upamo, da tudi vsem udeležencem.

Bela cerkev.

Prvo brazdo na prosvetnem polju smo globoko urezali s Katoliškim izobraževalnim domom, ki smo ga slovesno blagoslovili v nedeljo dne 8. septembra t. l. Vse zasluge za ta novi dom si je stekel naš dobri g. župnik Omaha, ki je neumorno delal in ni klonil pred velikimi zaprekami, ki so se mu delale od vseh strani. Da bi povzdignil slavnost, nas je počastil mil. g. prošt Čerin, ki je z otvoritvenim govorom razložil pomen tega dogodka ter nato blagoslovil dom. Drugi govornik gosp. dr. Česnik je zlasti poudarjal tesno zvezo med cerkvijo in njenim trudom, da po-

vzdigne izobrazbo naroda. Popoldne se je vršil v domu pevski koncert, na katerem so se poleg domačih pevcev prav dobro odrezali tudi šentpeterčani. Pa tudi pevci iz Šmarjete niso dosti zaostajali za njimi, kakor tudi oni iz Št. Jerneja in Škocjana so nam prav lepo zapeli. Posebno pa je imponiral skupni nastop vseh prisotnih pevskih društev, ki so zapela Schwabovo »Dobro jutro« in Vodopivčevo »Naša pesem«.

Društvena akademija.

(Podbrezje.)

Naše društvo je priredilo za svojo 20 letnico akademijo. G. župnik Vondrašek je pozdravil občinstvo in na kratko orisal zgodovino društva skozi 20 let obstoja. Pokazal je, da društvo nikakor ni bilo brezpomembno za Podbrezje. — Glavni govornik je bil g. prof. Jakob Šolar. Povedal je, da ni namen akademije, da bi se bahali s svojo 20 letnico, ampak da premotrimo, kakšne naloge ima društvo v prihodnosti. Posebno lepe so bile njegove misli o vernosti. Strašna zmoča je, da vera človeka pctvarja. Prav nasprotno! Če je človek veren iz svojega prepričanja, če ve, da življenje brez globoke vere nima zmišla. Šele potem je vse človekovo delo oplemeniteno. — Res lepa in pristrčna je bila deklamacija naše Malke: »Smo sladko vince pili«, mogočna pa »Pesem makabejskih bratov«. Preprost in zares slovenski ter eden najlepših je bil prizor, ko so dekleta pletla vence in pele Premrlovo: »Bom šel na planince«. Zbor nam je zapel več narodnih in drugih pesmi; najlepša je bila Klemenčičeva »O poglejte ptičke«. Odmore je izpolnila godba v splošno zadovoljstvo.

Vsebina: Prosvetna zveza v Ljubljani. — Načrt prosvetnega dela za zimsko sezono 1929/30. — Pevski odsek: Glasbena razmotrivanja. — Viktor Steska: Fran Serafin Adamič. — Fr. Kramer: Kakšne pesmi z napevi sem napisal med slovenskim narodom. — Koncert radovljiškega okrožja na Bledu. — Kino odsek: Katere filme nam letos nudi Prosvetna zveza. — Prosvetna zveza v Ameriki. — Ljudska knjižnica: Kulturnovzgojne naloge ljudskih knjižnic. — Novi društveni dom.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čež.